

1.2. Joukkoliikenne

Sitovuus toimintakate	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	18 042 766	17 720 900	17 496 200	18 116 600	18 197 400
Toimintamenot	-25 082 263	-26 328 200	-26 809 800	-26 973 400	-27 593 800
Toimintakate	-7 039 497	-8 607 300	-9 313 600	-8 856 800	-9 396 400

Toiminnan kuvaus

Joukkoliikenne-palveluyksikkö vastaa liikennepalvelulain mukaisista joukkoliikenteen toimivaltaisen viranomaisen tehtävistä ja seudullisen joukkoliikenteen järjestämisestä Päijät-Hämeen kunnissa Lahden seudun joukkoliikenteen yhteistoimintasopimuksen ja liikenteen järjestämispäätösten mukaisesti. Lisäksi palveluyksikkö vastaa Lahden kaupungin koulukuljetusten suunnittelusta ja kilpailutuksesta, sekä talouden osalta Lahden kaupungin kaupunkipyöräjärjestelmästä. Palveluyksikkö on osa kaupunkitekniikan palvelualuetta ja toimii Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan alaisuudessa.

Palveluyksikön määrärahavaraus sisältää seudullisen joukkoliikenteen järjestämisen kustannukset, sisältäen liikennöintikustannukset, lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmän kustannukset, joukkoliikennelautakunnan kustannukset, yksikön muut toimintakulut ja joukkoliikenteen viestinnän ja markkinoinnin. Seudullisten kustannusten lisäksi määrärahavaraus sisältää Lahden kaupungin omia kustannuksia kaupunkipyöräjärjestelmän, koulukuljetusten suunnittelun ja kilpailutuksen sekä Lahden kaupungin työsuhdematkalippujen osalta. Määrärahoissa on myös varauduttu ennakoituihin indeksikotuksiin sekä osittaiseen valtionavustusten laskuun.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

1.7.2022 käyttöön otetun uudistetun linjaston kehittämistä on jatkettu edelleen ja talvikaudelle 2024–2025 on linjastoon tehty palautteiden perusteella ja kokemusta perusteella hieman muutoksia. Voimakkaasti kasvavat matkustajamäärät ovat myös edellyttäneet liikennöintiin korjaavia toimenpiteitä. Tehdyillä muutoksilla on parannettu liikennöinnin kustannustehokkuutta sekä otettu huomioon lisääntyvien matkustajamäärien aiheuttamat haasteet liikennöinnissä.

Vuonna 2024 päätetty Lahden seudun liikenteen (LSL) uusi tavoitepalvelutaso huomioi edellisen selvityksen jälkeen maankäytössä tapahtuneet muutokset. Työn lopputulos ei ole sitova, vaan pitkän aikavälin tavoite, joka ohjaa jatkossa linjasto- ja aikataulusuunnittelua tutkittuun tietoon perustuen. Mahdolliset isommat muutokset reiteissä tai aikatauluissa päätetään erikseen jäsenkuntien resurssit ja tahtotilat huomioiden, joko hankintoja käynnistäessä tai aikataulukausien vaihtuessa.

Vuonna 2024 päätöksentekoon tuleva joukkoliikenteen seudullinen strategia puolestaan ohjaa LSL:n toimintaa strategiselta näkökulmalta. Strategiassa määritetään pidemmän aikavälin tavoitteet ja toimenpiteet, joilla toimintaa pyritään kehittämään entistä asiakasystävällisempään ja tehokkaampaan suuntaan.

Kesällä 2022 alkaneet uudet liikennöintisopimukset ovat lisänneet sähköisen linja-autokaluston määrää Lahden kaupunkiliikenteessä. Linja-autokalusto sähköistyy merkittävästi kustannusten ohjaamana ja laskee kaupunkiliikenteen kustannuksia noin 5–10 % verrattuna diesel- tai biodiesel-käyttövoimilla ajettuun liikenteeseen.

Vuonna 2024 joukkoliikenneyksikkö on joutunut purkamaan yhden liikennöintisopimuksen merkittävien sopimusrikkomusten vuoksi. Sopimuksen purkamisen vuoksi joukkoliikenneyksikkö on joutunut tekemään väliaikaisen suorahankinnan ajalle 1.2.2024-5.8.2025 liikennöinnin turvaamiseksi. Hankinnasta aiheutuu merkittävät kustannukset yksikölle koko väliaikaisen sopimuskauden ajaksi.

Vuosina 2021–2023 on edistetty MAL-sopimuksen toimenpiteitä. MAL-sopimuksen toimenpiteiden toteuttamisella on saatu aikaisempaa korkeampia joukkoliikenteen valtionavustuksia. Vuoden 2024 osalta MAL-sopimusneuvottelut ovat edelleen kesken. MAL-neuvotteluiden henki on joukkoliikenteen kannalta haasteellinen ja uhkakavana on valtionavustusten merkittävä leikkaantuminen. Lisäksi hallitusohjelmaan on kirjattu joukkoliikenteen osalta arvonlisäveron korotus 10 %:sta 14 %:iin. Joukkoliikenteen arvonlisäveron korotus on arvioitu tapahtuvan vuoden 2025 alusta. Valtionavustusten leikkaantuminen sekä arvonlisäveronkorotus vaikuttavat joukkoliikenteen talousnäkyymiin erittäin negatiivisella tavalla.

Vuosina 2020–2022 koronapandemia on vaikuttanut merkittävästi joukkoliikenteen matkustamiseen ja lipputuloihin. Näihin on saatu valtion korona-avustusta. Vuoden 2022 loppupuolelta lähtien matkustaminen ja lipputulot ovat palautuneet merkittävästi. Vuonna 2023 joukkoliikenteessä tehtiin kalenterivuoden aikana eniten matkoja LSL:n historiassa, yhteensä n. 7 765 000 matkaa. Vuoden 2024 ensimmäisellä puoliskolla matkustaminen on edelleen kasvanut. Vuoden 2023 ensimmäiseen puoliskoon verrattuna LSL:n liikenteessä on tehty vuoden 2024 alkupuoliskolla 5,8 % enemmän matkoja.

Helmikuussa 2022 alkanut Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sitä seurannut kustannuskehitys ja inflaatio ovat nostaneet joukkoliikenteen kustannuksia merkittävästi. Kustannusindeksin mukainen liikennöintikustannusten nousu vuodesta 2020 vuoteen 2023 on ollut lähes 20 %. Polttoaineiden hintakehitys on toistaiseksi tasaantunut ja hieman laskenut, mutta työn kustannuksiin on odotettavissa nousua tulevina vuosina työehtosopimukseen sovittujen korotuksien kautta.

Kaupunkipyöräjärjestelmän suosio kasvaa edelleen vuoden 2024 alkupuoliskolla. Kaudelle 2024 on tehty pieniä muutoksia asemien sijaintiin sekä hinnoitteluun. Vuonna 2024 kaupunkipyöräjärjestelmän vuosikustannukset laskevat ensimmäisistä indeksitarkistuksista huolimatta, koska sopimuksen aloitukseen ja laajenusoption käyttöönottoon painottuneet suuremmat maksuerät on suoritettu vuosina 2022–2023.

Toiminnan painopistealueet

Yleinen kustannuskehitys, odottamattomat ylimääräiset liikennöintikustannukset sekä valtionavustusten mahdollinen leikkaaminen aiheuttaa joukkoliikenteelle merkittäviä taloudellisia riskejä. Toisaalta voimakkaasti kehittyvä matkustus lisää joukkoliikenteen lipputuloja, mutta samaan aikaan luo painetta joukkoliikenteen kehittämisellä aikataulu- ja kapasiteettihaasteitten takia. Talousriskiä pyritään lieventämään liikennettä tehostamalla sekä lippujen hinnoittelulla. Talvikauden 2024–2025 alusta joukkoliikennelippujen hintoihin tehdään pieniä korotuksia. Syksyn 2024 yksikkö tekee laajemman selvityksen lipputuotteista sekä -hinnoittelusta. Selvityksessä huomioidaan mahdollinen tuleva ALV-korotus.

Joukkoliikenteen seudullisessa palvelutasosuunnitelmassa sekä joukkoliikenteen seudullisessa strategiassa on tunnistettu laajasti toimia ja toimenpiteitä joukkoliikenteen kehittämiseksi. Näiden toimenpiteiden täytäntöönpanolle laaditaan toimenpideohjelma seuraaville 10–15 vuodelle. Yhtenä merkittävimpana toimenpiteenä on nostettu esiin Trion vaihtopysäkkialue, jolle siirtyisi käytännössä nykyisen Kauppatorilla sijaitseva paikallisliikenteen solmupiste. Vaihtopysäkkialueen toteuttaminen vaatii investointia, mutta toisaalta sen on laskettu tuottavan joukkoliikenteeseen arviolta n. 0,8M€ vuotuiset säästöt liikennöintikustannuksissa.

Lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmää kehitetään pitkäjänteisesti ja kestävästi, huomioiden muuttuneet liikkumistarpeet, sääntely ja kustannustaso. Järjestelmiin tehtyä kehitystyötä jatketaan ja kehityksellä pyritään myös laskemaan järjestelmäkustannuksia mahdollistamalla vanhojen taustajärjestelmien käytöstä poistoa. Merkittävänä yksittäisenä kohteena on VR yhteislipun kehittäminen, joka mahdollistaa joustavat matkaketjut yhdellä lipputuotteella.

Painettu aikataulukirja sekä verkkosivujen pdf-versio on korvattu kesäkauden 2024 alusta alkaen sähköisellä aikataulu-palvelulla. Palvelusta on mahdollista tulostaa omiin tarpeisiin soveltuvat aikataulut kotona tai vaihtoehtoisesti asiakas-palvelupisteillä. Samassa yhteydessä joukkoliikenteen pysäkki-informaatiota kehitetään asiakasystävällisemmäksi.

Viestinnän ja markkinoinnin resurssia on lisätty vuodelle 2024. Resurssia on kohdistettu erityisesti asiakashankintaan sekä helppokäyttöisen ja vaivattoman kulkutavan korostamiseen. Resurssi pyritään pitämään jatkossakin vähintään vuoden 2024 tasolla.

Vuonna 2024 joukkoliikenneyksikkö kilpailuttaa merkittävän määrän liikennöintisopimuksia, joka vauhdittaa liikenteen sähköistymistä edelleen. Kilpailutusten yhteydessä liikennettä ohjataan entistä houkuttelevampaan suuntaan sekä parannetaan mm. joukkoliikenteen esteettömyyttä.

Uusien liikkumispalvelujen, kuten sähköisen autonomisen liikenteen kehitystä ja taloudellista kannattavuutta seurataan, ja käydään markkinavuoropuhelua kehityksestä ja palvelun hinnoittelusta. Kohtuullisten kustannusten tai ulkopuolisen rahoituksen mahdollistamia autonomisia kokeiluja ja pilotointia toteutetaan niihin soveltuviin kohteisiin.

Kutsuohjatussa palveluliikenteessä otetaan 7.8.2024 alkaen käyttöön uusi tilausjärjestelmä, joka parantaa palveluliikenteen saavutettavuutta sekä laajentaa liikennöinti-aikoja.

Kaupunkipyöräjärjestelmän lipputuotteita ja asemasijainteja kehitetään kauden 2024 kokemusten ja palautteen perusteella. Kaupunkipyöräjärjestelmään etsitään keinoja lisätä käyttäjämääriä ja tuloja tulevina kausina.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Talous:			
Toimintamenot/asukas	222	223	227
Toimintatulot/asukas	145	150	150